

EERSTE KNOKPLOEGEN

voor meer onderduikers zorgde, dienden de Knokploegen meer operaties te ondernemen. Aangezien de Knokploegen evenwel de 'producenten' waren van hetgeen door de LO gedistribueerd werd, lijkt het ons niet ongepast om met de beschrijving van de Knokploegen te beginnen; enkele arrestaties en pogingen tot het bevrijden van gevangenen komen later aan de orde.

★

Elke Knokploeg was, wat de door haar ondernomen operaties betrof, wezenlijk zelfstandig en lang niet allen die daaraan deelnamen, leefden ondergedoken. Dat laatste gold als regel wèl voor de leider en enkele van zijn vaste medewerkers. De gedegen voorbereiding van de door hen te plegen 'kraken' vergde veel reizen en trekken – dat deden zij, gedekt door valse pb's en andere nagemaakte papieren. Was dan een 'kraak' voorbereid, dan werden de niet-ondergedoken KP'ers gewaarschuwd om op een bepaalde plaats op een bepaald uur present te zijn. Dat met het voortschrijden der maanden het aantal onderduikers onder de KP'ers toenam, spreekt vanzelf: speciaal op deze groepen werd door de *Sicherheitspolizei* onbarmhartig jacht gemaakt.

In totaal kwamen er in de periode zomer '43–zomer '44 ruim zeshonderd illegale werkers die in het verband van de Landelijke Knokploegen (LKP) opereerden; hun gemiddelde leeftijd was acht-en-twintig jaar en de meesten (omstreeks drie-vijfde) waren ongehuwd. Elke Knokploeg telde zes tot vijftien man – er waren dus tientallen Knokploegen. Onder die KP'ers bevonden zich nogal wat ex-militairen, 'eerste- en tweede luitenanten waren er', vertelde Scheepstra later, 'vrij veel, evenals lager kader, waaronder ook nog aardig wat beroepspersoneel zat'¹ – dat waren dus allen personen die zich aan de wegvoering als krijgsgevangene naar Duitsland hadden kunnen onttrekken. De samenstelling was overigens zeer gevarieerd. Van Valstars Westlandse KP maakten deel uit: drie tuinders, een vertegenwoordiger, een koopman, een ambtenaar, een leerling van een middelbaar technische school, een veeboer, twee landbouwers, een chauffeur, twee politiemannen, een bakker en een fabrieksarbeider. 'Zeer opvallend was het', aldus *Het Grote Gebod*, 'dat deze vijftien 'jongens' zonder uitzondering behoorden tot de Gereformeerde Kerk'² – 'opvallend' omdat zulks allerm minst regel was. Zo

¹ Getuige L. Scheepstra, *Enq.*, dl. VII c, p. 315. ² K. van Loon in *Het Grote Gebod*, dl. I, p. 548.